
RAZMERJA IN POVEZAVE MED DOKUMENTACIJO KNJIŽNIČNEGA GRADIVA IN DOKUMENTACIJO MUZEJSKIH PREDMETOV V SLOVENSKEM ETNOGRAFSKEM MUZEJU*

Bojana Rogelj-Škafar

306

Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja je specialna knjižnica, ki je po organizacijski plati ob kustodiatih oddelek muzeja. Skupaj z njim je bila ustanovljena leta 1923, ko so bile zbirke predmetov etnografskega pomena prenešene iz Narodnega muzeja v Kraljevi etnografski muzej, knjižnično gradivo, nanašajoče se na te zbirke, ter tisto z etnološko in antropološko tematiko pa v knjižnico muzeja. Precejšen del knjižničnega fonda se je vseskozi in se še povečuje z izmenjavo muzejske revije Etnolog (in nekaj desetletij izhajajočega) Slovenskega etnografa skupaj s katalogi razstav s sorodnimi domačimi in tujimi ustanovami (etnografski in drugi muzeji, akademije, specialne knjižnice). Danes obsega knjižnica 25 000 zvezkov, od tega tri četrtine periodičnih publikacij. Od šestdesetih let naprej se v knjižnici oblikuje hemeroteka oziroma zbirka časopisnih izrezkov, ki so klasificirani po etnološki sistematiki. Slikovno gradivo, audio zapisi, fototeka in diateka se hranijo in dokumentirajo v dokumentacijskem oddelku muzeja.

Naloge knjižnice Slovenskega etnografskega muzeja so v poglavitnem naslednje:

V knjižnici nabavljamo, hranimo, dokumentiramo in posredujemo gradivo, ki služi kot vir za študij in raziskovanje zbirk muzejskih predmetov, ki jih hrani muzej in ki jih upravljajo, dokumentirajo in raziskujejo muzejski kustosi. To so zbirke s področij ljudske kulture, kot so ruralno gospodarstvo, ljudsko stavbarstvo z notranjo opremo, ljudska noša v širšem smislu, ljudska obrt in promet, družbena kultura, ljudska umetnost in neevropska kultura, ki obsega predmete, ki so jih v Slovenijo iz neevropskih dežel prinesli slovenski misijonarji, pomorščaki, trgovci in diplomati.

Knjižnično gradivo pa ni le ozko vezano na zbirke muzejskih predmetov, ampak stremimo k nabavi literature, ki je rezultat raziskovanja načina življenja in ljudske kulture (gre za definicijo predmeta etnologije, ki se je v šestdesetih letih tega stoletja uveljavila v slovenski etnologiji) ali ki bi po svoji vsebini lahko bila vir za študij etnološke problematike. V ta sklop sodijo tudi različne krajevne monografije ter tako imenovana domoznanska literatura. Načrtno zbiramo gradivo, ki priča o zgodovini etnologije na Slovenskem. Hkrati pa skušamo pridobiti čimveč primerjalnega gradiva zlasti iz Evrope, tako z vidika etnološke teorije kot tudi konkretnih tematskih študij. Prav tako skušamo pridobiti čimveč

---

* Besedilo je bilo predstavljeno na konferenci CIDOC v Ljubljani 16. septembra v okviru postkonferenčnega srečanja muzejskih bibliotekarjev.

literature s področja muzeologije. Pri tem naj poudarimo, da muzejska knjižnica ni namenjena zgolj kustosom, ampak jo obiskujejo tudi strokovnjaki drugih ustanov, ob njih pa še študentje, arhitekti, oblikovalci in laiki.

Iz zgoraj navedenega sledi, da skušamo glede na vsebino knjižničnega gradiva slediti dvema smerema: poskrbeti za literaturo, ki je v neposredni zvezi s predmeti, ki jih hrani muzej, ter literaturo, v kateri so zajeta spoznanja kot posledica študija odnosov med nosilci načina življenja in predmeti, ki dobivajo v muzejih funkcijo muzealije in ki v končni fazi zopet zaživijo v življenjskem kontekstu, tokrat izraženem z jezikom razstave. Ali če povzamemo: končni cilj specialne muzejske knjižnice je, da zbere in pripravi za uporabo informacije, ki jih kustos potrebuje pri študiju muzealij, kar vse prinaša nova spoznanja v obliki strokovnih besedil in razstav, kjer se poudari, kaj je (bilo) pomembno in kako naj se pomni.

Ob študiju literature pa sta bistvenega pomena uporaba in izraba dokumentacijskega gradiva, ki je v oddelku za dokumentacijo v Slovenskem etnografskem muzeju po vsebini strukturirano na enak način kot knjižnično gradivo, torej glede na etnološko sistematiko in se deli na poglavja materialne, socialne in duhovne kulture.

Na tem mestu je logično vprašanje, ali sta knjižnica in dokumentacijski oddelk kakorkoli povezana. Na nivoju posredovanja ustnih informacij sta. Kustosi iščejo podatke v obeh oddelkih. Druge obiskovalce usmerjamo k temu mi. Z vidika avtomatizirane obdelave podatkov in iskanja informacij pa je dokumentacijski oddelk v precejšnji prednosti. Prva faza vzpostavljanja MDA dokumentacijskega sistema z njegovo SW aplikacijo MODES je v polnem razmahu. V letu 1992 je bil oblikovan minimum skupnih etnoloških standardov, po katerih more biti katalogiziran vsak muzejski predmet, vsak kustos pa lahko temu minimumu dodaja posamezne kategorije iz sistema, da bi s tem dobil čim popolnejšo dokumentacijo muzejskih predmetov. Tako je po podatkih iz inventarne knjige, ki je enotna za vse zbirke predmetov, po tem minimumu standardov dokumentirana polovica od 33 000 predmetov Slovenskega etnografskega muzeja.

Avtomatizirana obdelava knjižničnega gradiva še ni stekla. Pri tem je potrebno povedati, da se v Sloveniji v specialnih knjižnicah, tako muzejskih kot ostalih, če že, uporabljajo zelo različni računalniški programi, ki so bolj ali manj oblikovani na osnovi bibliotekarskih standardov, ne omogočajo pa povezovanja v mrežo in s tem splošne dostopnosti podatkov o knjižničnem gradivu. V letu 1992 je bila narejena analiza delovanja, opremljenosti in organizacije knjižnic v slovenskih muzejih, na osnovi katere je bil pripravljen projekt avtomatizacije knjižnic. Določene so bile faze njihovega vključevanja v sistem COBISS, v katerem delujejo Narodna in univerzitetna knjižnica, Centralna tehnična knjižnica, Mariborska univerzitetna knjižnica, vse splošnoizobraževalne knjižnice, del visokošolskih in nekatere specialne. Prejkoslej naj bi bile vanj vključene tudi muzejske knjižnice.

Kljub dejstvu, da prinaša vključenost muzejskih knjižnic v mrežo splošno dostopnost informacij o knjižničnih fondih, pa se zdi z vidika vsebine in funkcije muzejske knjižnice pomembnejša povezava le-te z muzejskim dokumentacijskim oddelkom. Bistven element računalniškega formata, ki povezuje dokumentacijo muzejskih predmetov z dokumentacijo knjižničnega gradiva, je polje vsebinske obdelave oziroma opredelitev tako muzejskih predmetov kot tudi knjižnične enote po ključnih besedah ali geslih, izhajajočih iz etnološke sistematike. Polja, ki zajemajo vse ostale podatke, so pri dokumentaciji muzejskih predmetov strukturirana glede na standarde za opis muzejskega

predmeta. V primeru Slovenskega etnografskega muzeja so to MDA standardi, pri knjižnični dokumentaciji pa naj bi uporabljali bibliotekarske, v Sloveniji splošno uveljavljene ISBD standarde, ki so jih oblikovali pri Mednarodni zvezi bibliotekarskih društev in ustanov (IFLA).

Knjižnično gradivo v vlogi bibliografske reference se torej obdeluje glede na bibliografske standarde. Vprašanje pa je, kako dokumentirati dragocene knjige, rokopise in arhivalije iz muzejskih zbirk s posebnim nacionalnim in zgodovinskim pomenom. In zdi se, da je pravzaprav najprimerneje, da se tovrstno gradivo obravnava dvojno: na eni strani kot muzejski predmet, na drugi kot bibliografska enota.

V praksi poteka dokumentacija knjižničnega gradiva ročno predvsem na monografskem in serijskem nivoju in le delno po člankih. V prihodnosti lahko, kot že rečeno, pričakujemo vključitev knjižničnega gradiva knjižnice Slovenskega etnografskega muzeja skupaj z ostalimi muzejskimi knjižnicami v slovensko mrežo, po drugi strani pa podrobno vsebinsko obdelavo na lokalnem nivoju, ki bo temeljila na bibliotekarskih standardih in geselniku slovenske etnologije, ki ga pravkar pospešeno pripravljamo. Z vidika pridobivanja kompleksnih informacij o muzejskih zbirkah predmetov v navezavi na literaturo v muzejski knjižnici pa ni nujno, da bi bila dokumentacija predmetov in dokumentacija knjižničnega gradiva vodeni na enem računalniškem sistemu. Bistveno je, da sta obe bazi podatkov hkrati dostopni tako v knjižnici kot v oddelku za dokumentacijo in da se vsebina tako knjižničnega gradiva kot muzejskih predmetov označuje po enotnem sistemu gesel.

UPORABLJENA LITERATURA:

- Bahor Stanislav, Avtomatizacija muzejskih knjižnic.- Knjižnica (Ljubljana) 1993, št. 1/2, 73-82.
- Bibliographic Documentation.- Practical Museum Documentation (2nd ed.) (Cambridgeshire) 1981, 52-54.
- Dular Anja, Vloga, značaj in pomen muzejske knjižnice v sodobnem času.- Knjižnica (Ljubljana) 1991, št. 2-3, 39-46.
- Mikuž Marjeta / Simikič Alenka, Slovene Museums and Galleries.- Staff Development and Training : The 4th International Conference of the MDA (Cambridge) 1990, 111-116.
- Simikič Alenka, Introducing a Common Documentation System into the Museums and Galleries of Slovene - Problems and Achievements.- RECOMDOC '92 (Sinaia) 1992, 134-136.